

F 539

Výroční zpráva

cís. král.

vyššího gymnasia českého

na Novém městě v Praze

v Truhlářské ulici

za školní rok 1907—1908.

— O B S A H: —

1. Z vítězných zpěvů Pindarových. Napsal *Václav Veverka*, 12, 14, 1.
2. Zprávy školní. Sestavil s pomocí sboru *ředitel*.

V PRAZE.

Knihtiskárna B. Stýbla. — Nákladem vlastním.

1908.

Z vítězných zpěvů Pindarových.

V rytmech původních přízvukně podává

Václav Veverka.

Překlady vítězných zpěvů Pindarových olympijských 10., 7., 4., 3., 14., 5., isthmijského 1. a olympijského 6. uveřejnil jsem v programech: c. k. gymnasia v Třeboni z r. 1895 a c. k. vyššího gymnasia v Praze-II. v Truhlářské ulici z r. 1901 a 1904. Poukazuji na poznámky tam uvedené jakož i na prameny, k nimž přibral jsem nyní ještě díla: 1) Pindars Siegesgesaenge. Verdeutscht von Prof. Dr. C. F. Schnitzer, 3. Auflage, Berlin, a 2) Anthologie aus den Lyrikern der Griechen von Dr. E. Buchholz, 4. verbesserte Auflage bearbeitet von J. Sitzler, Leipzig. — Ovšem že některé poznámky k vysvětlení sloužící při těchto nových o sobě vydávaných překladech bylo třeba opakovati.

Olympijský vítězný zpěv 1.

Hieronovi ze Syrakus,

zvitězivšímu v závodě ořem běhounem v Olympii.

Úvod.

V letech 478—467 př. Kr. vládl v Syrakusách král Hieron, jenž společně s bratry poraziv u Himery Karthaginské (r. 480), podrobiv si Katanii (r. 476), již osadníky ze Syrakus přeměnil v nové město Aituu, zvítěziv nad Tyrhenskými u Kum (r. 474) a osvobodiv Akragas a Himeru od tyrana Thrasydaia (r. 472) vládl větší části Sikelie. Jako štěstí provázelo jej v jeho činech válečných, tak též vynikal v závodech všehellenských a zvítězil několikrát v Olympii a v Pythu. Rovněž byl příznivcem umění, chovaje na svém dvoře básníky, jako Pindara, Bakchylida, Simonida, Xenofana, Epicharma. Pindar oslavil jej několika vítěznými písněmi (olyp. 1., pyth. 1., 2., 3.). V olyp. 1. opěvá Pindar vítězství Hieronovo v Olympii r. 472 ořem běhounem. — Krásnými přirovnáními jasně označiv přednost závodů olympijských před ostatními spojuje vhodně oslavu vítěze a jeho oře s velebením her olympijských, při čemž vetkána báje o Pelopovi, kdysi vladaři Pisy, u níž Olympia byla; báje vyložena původně a zbavena dřívějšího surového nátěru. Tantalos

jest výstrahou lidem, jeho zpupnost bohové trestají, ale syn Pelops, miláček Poseidonův, přízní bohův dosáhne slávy za života i po smrti. Sláva nejvyšší pak jest vítězství v Olympii; ale člověk nesmí snahou svou dále spěti, než bohy určeno. Vedle jednotlivých krásných metafor a obrazův, jež samy sebou vynikají, obsahuje píseň závažné sentence.

Obsah.

Voda jest nejlepším živlem, zlato nejskvělejším bohatstvím, slunce nejžárnější hvězdou: tak též závody olympijské vynikají mezi všemi. Odtamtud vychází nejznamenitější podnět písní pěvcům, kteří nacházejí přívětivé přijetí u bohatého krbu Hierona, vládce sicilských Syrakus, tak jako já teď, jenž slavím písní jeho vítězství ořem Ferenikem v Olympii (v. 1.—30.). Tam v Pise Pelops sídlil, ježž vynikajícího od mládí krásou Poseidon si zamiloval. Pověst ovšem jinak hlásá a lidem líbí se báje, jež zdobené nepravdou půvabny se zdají; avšak nedůstojno o bozích zlé věci mluvit. Pelopa tedy při hostině otcem jeho Tantalem bohům vystrojené Poseidon unesl do Olympu, kamž později i Zeus miláčka Ganymeda si vzal (v. 31.—61.). Když nemohli Pelopa nalézt, rozšířil zločinný člověk zprávu, že při hostině Pelops uvařen a bohům předložen byl. To však jest myšlenka, již stihnouti může trest. Tantalos zajisté byl v lásce bohův a trest jej stihl proto, že v zpupnosti své ukradnuv bohům ambrosie a nektaru dal druhům při hodech (v. 62.—88.). Vedle trestu, jenž stíhá vlastní jeho osobu, bohové poslali mu na svět syna Pelopa, jenž dospív zatoužil za choť míti Hippodameiu, dceru Oinomaovu. Pomocí Poseidonovou, ježž vzýval, překonal Pelops Oinomaou, dceru jeho za choť pojal a měl s ní šest hrdinných synů (v. 89.—124.). Teď pohřben a ctěn jest v Olympii poblíž oltáře Diova. Sláva získaná tam jest největší a vítězi kyne pak v odměnu klidný život v stálé oslavě. Proto chvátám oslaviti Hierona, vítěze ořem, jemuž bůh některý ve všem dává zdar (v. 125.—147.). Tvé-li štěstí, Hierone, potrvá, oslavím brzy vítězství tvé ještě slavnější závodním vozem, vždyť Musa dává sílu mému nadšení. Ale ve své velikosti nebuď pyšným, netuž dál, než dovoleno smrtelníkům! Kéž stále trváš ve své výši a kéž vítězná mé zpěvy šíří se po celé Helladě! (v. 148.—160.).

Strofa 1.

1. Jeť voda nejlepší z živlů všech,¹⁾
zlato zářný jak oheň,
jenž plane v temnou noc,
vyniká z veškerých pokladů světa;
5. toužíš li pak, srdce mé,
písní závody hlásat,
v denním jasu nehledej
hvězdy žárnější než slunce,
jakož pěti nemožno o závodě slavnějším,
10. než nám Olympie²⁾ skýtá; odtamtud píseň zvučívá
se mocně loudí v duše pěvců dovedných,
by pěli k slávě synu Kronovu,³⁾
tam jdouce s nadšením, kde Hieronův krb
je v blahobytu vítá lákavém;

Antistrofa 1.

15. on v Sikelií, kde hojný brav,
právem třímá své žezlo
a klasy cností všech
trhá si, básní se kochaje květem,
jak my muži častokrát
20. kolem stolu se rádi
písní družnou bavíme.
Nuže, dorskou⁴⁾ loutnu sejmí,
<matně tkvící> na hřebu; tvou-li duši půvab jal
Pisy²⁾ svaté, oře Ferenika,⁵⁾ ji vnořil v tvorby slast,
25. když u Alfea břehu²⁾ k předu letěl oř,
a nehnal bodec jej, však vlastní žár
jej pudil, aby získal skvělé vítězství
a slávy dobyt svému vladari,

Epodos 1.

- jenž v Syrakusách kraluje,
30. bujarých koní pán. Však září sláva teď
mu v hrdém Pelopa⁶⁾ sídle;
k němu mocný Poseidon,⁷⁾
v jehož objetí se země chví, láskou vzplápolal,
když z nádoby jej čisté
35. vyňala Klotho,⁸⁾ an se na pleci jasné
stkvěl sloní bělostnou. Mnoho divů zajisté
chová široká světa pláň a pověst lidská víc
nám mnohdy platí, než pravdy prosté řeč;
vždyť báje lžemí pestře zdobené vnaudou svou
40. klamají mysl lidskou.

Strofa 2.

- A vnady bohyně, Charitka,⁹⁾
vše jež půvabným činí
nám lidem smrtelným,
nepravdu častokrát změnila v pravdu.
45. Budoucnost však nejlépe
pravdě svědectví vydá.
Slušno muži mluvit
o bozích jen krásné věci;
vinu zmenše pokorou dojde spíš jich milosti.
60. Synu Tantalův, já v sporu s dávnými pěvci hlásat chci,
že, když tvůj otec na vybraný pozval kvas
si bohy všechny v milý Sipylos,⁶⁾
jim chtěje splatit dřívější jich hostění,
tě vzal si bůh, jenž vládne trojzubcem,

Antistrofa 2.

55. jat touhou plamennou v srdci svém,
by tě na zlatém voze
si k výši oblačné
dopravil v nádherné Diovo sídlo;
v proudu času rovněž tam
60. Ganymedes ¹⁰⁾ byl vznesen,
Diovi jsa miláčkem.
Když jsi zmizel a tvé matce
tebe nepřivedli, ač muži všude pátrali,
ze sousedů závistivých potají kdosi namluvil,
65. že tebe ve var vody ohněm kypící
prý rozsekali v kusy po údech,
pak po stolech si rozdělili maso tvé
a upravené v šťávě pojedli.

Epodos 2.

- Však nechci zváti jedlíkem
70. nikoho z bohů. Prchám před tou myšlenkou.
Kdo jazyk zlolajný chová,
toho často stihne trest.
Byl-li muž kdy v úctě u bohů, strážcův Olympu,
tož Tantalos ⁶⁾ byl jistě;
75. mírně však snášet štěstí velkého neznal,
jej zpupnost jala a kletby stihla velká tíž:
otec všemocný bohův všech i lidí zavěsil
mu balvan obrovský právě nad hlavou,
jejž touží svrhnouti, však marně! Jím ohrožen
80. požitku věčně strádá.

Strofa 3.

- I žije pomoci neznaje
život bez konce útrap;
to k třem je trestům proň
čtvrtá strast, ¹¹⁾ protože ukradnuv bohům
85. ambrosie, nektaru,
jež jej činily navždy
nesmrtelným, druhům dal
při hostině. Mní-li člověk,
čin že jeho zůstane ukryt bohu, mýlí se.
90. V hněvu zpět též poslali mu bohové syna, aby dlel
zas s pozemšťany, jimž dal osud krátký věk. —
Když k bujně těla kráse brada též
mu černým pýrem zkvetla, myslel na sňatek,
jenž právě naskytl se lákavě,

Antistrofa 3.

95. by Hippodameiu slavenou
dostal od otce z Pisy. ¹²⁾
I došel sám a sám
za temna k sinému moři a volal
vládce moře bouřného,
100. jež on trojzubcem zdouvá;
v krátce stanul před ním bůh.
Jemu děl: „Nuž Poseidone,
z něžných dárek bohyně z Kypru ¹³⁾ máš-li jakou slast,
oslab Oinomaův oštěp kovový, mne pak doprav hned
105. tam do Elidy vozem rychle letícím
a dej mi sílu zdatnou k vítězství;
vždyť nápadníkův třináct mocnou rukou svou
již zničil a přec stále odkládá

Epodos 3.

- své dcery sňatek. Slabocha
110. velké nebezpečí ovšem neláká.
Než komu údělem smrt jest,
proč by v rmutné stáří spěl
beze jména sedě ve stínu zapomenutí,
jsa neúčasten vůbec
115. podniků slavných? Statně v zápas se pustím.
Ty mně jsa milostiv uděl dílu mému zdar!“
Tak jej prosil; jsa dojat prosbu splnil Poseidon.
By mohl ověnit slávou čelo své,
dal jemu zlatý vůz a křídlatých orů spřež
120. únavy neznajících.

Strofa 4.

- Tak nad Oinomaem zvítězil,
s pannou v sňatek vstoupil;
ta jemu synů šest ¹⁴⁾
zrodila, chrabrostí bujících vůdců.
125. V stkvělých žertvách pohrobnic
má teď hrdina účast
pohřben u vln Alfeia,
maje rov, kde oltář dýmá
v stálém proudu cizincův. ¹⁵⁾ V dálku září slávy jas
130. olympijských slavností, kde v závodní dráze Pelopa
se v zápas pouští rychlost nohou se silou,
jež sahá k vrcholu až odvahy.
Však vítězovi plyne dále žití čun
už ustavičně v blahé pohodě,

Antistrofa 4.

135. což dar je závodů. Sláva pak,
která potrvá navždy,
jest cenou nejvyšší
člověku každému. — Za zvuku písně
aiolské, ¹⁶⁾ již slaven oř,
140. věnčit vítěze chvátám.
Vím, že žádný z dálky host,
co jich chová naše doba,
znalý v krásnu všelikém není ani mocný tak,
bych jej stejně s ním směl halit v slavnostní písně skvostný háv.
145. To jakýs bůh tvým snahám skýtá pomoc, zdar,
ó Hierone, péči věnuje
ti zvláštní. Zůstane-li přízeň ta ti dál,
tož doufám, skvělejší že snahu tvou

Epodos 4.

- těž oslavím, až zvítězíš
150. na voze rychlém, přijda pod vrch Kronion, ¹⁷⁾
kde najde píseň má dráhu
k nadšení. Mně písně šíp ¹⁸⁾
Musa sílí, aby mohutně letěl v širou dál.
Je každý člověk velký
155. ve směru jiném: výše závratná králům
jest vyhrazena. Však dál už zraku nevznášej!
Kož ti dopřáno, v žití čas bys v této výši dlel,
a mně, bych v styku byl družném s vítězi,
své dovednosti v písních po celé Helladě
160. sílaje proudy jasné.

Poznamenání.

1. Voda jako praživel světa dle Thalety jest podmínkou všeho života.
2. Olympia byl chrámový okrsek na pravém břehu řeky Alfeia u města Pisy v Elidě, později zbořeného, sídlo nejslavnějších závodů hellenských, jež daly se každého čtvrtého roku, sestávající z různých zápasů gymnických (agon, dromos, dolichos, pentathlon, pygme, pankration), závodů jezdeckých, básnických, řečnických a t. d. Vítězství při nich bylo nejslavnější i pro vítěze i pro jeho rodné město; odměnou byl věnec z posvátné olivy, z níž ratolest ořezoval zlatým nožem chlapec vznešeného rodu, jehožto oba rodiče byli ještě na živu.
3. Kronův syn jest Zeus.
4. Dorskou loutnou (toninou) označuje se vážný ráz zpěvu.
5. Ferenikos byl pověstný oř, jímž Hieron zvítězil.
6. Pelops vládl v Pise po Oinomaovi; viz pozn. 12. — Dle staré pověsti Pelopův otec Tantalos, král v lidském Sipylu, byl miláčkem bohův, takže i k jejich hostinám byl zván; avšak chtěl zkusiti jejich vševědounost. Pozval je tedy k sobě a předložil jim prý k jídlu svého syna Pelopa zabív a uvařiv jej. Poznali však to

bohové a nejedli; jediná Demeter v zármutku nad ztrátou dcery Persefony snědla kousek ramene. Když pak bohové opět oživil Pelopa, scházel kousek ten; tu Demeter nahradila Pelopovi část scházející slonovinou. Od té doby měli Pelopovci bílé znamení na rameni. — Proti tomu vykládá Pindar takto vznik pověsti: Pelops měl bělostné, totiž krásné rámě, Sudička vyňala jej nikoliv z kotlu, nýbrž z čistého umyvadla, jako jiné děti po první koupeli. Tu zalíbil se Poseidonu, jenž unesl jej při hostině. Ale poetický půvab pravdu změnil v báj, jež se lidem zamlouvala. — Tantalos pak prohřešil se tím, že ukradl bohům ambrosie a nektaru a dal při hodech druhům. Za to byl potrestán tím, že seděl sice u stolu bohův maje nektar a ambrosii, ale ježto visel nad jeho hlavou balvan, ježž nemohl odstraniti, neměl z hostiny požitku jsa v stálém strachu.

7. Poseidon, pán moře, vládnoucí trojzubeem, jímž mořské vlny bouřil i zemí otřásal.

8. Klotho, jedna ze Sudiček; druhé dvě byly Lachesis a Atropos.

9. Charitky, bohyně půvabu a všeliké milostnosti, od nichž má původ vše krásné a dobré, tedy též zpěv. Hesiodos jmenuje tři: Eufrosyne, Aglaia, Thalia.

10. Ganymedes, trojský kralevec, syn Troiův, vynikal krásou; Zeus (nebo jeho orel) unesl jej do Olympu, by jsa Diovým miláčkem byl mu též číšníkem.

11. Třemi tresty Tantalovými jsou míněny: strach před balvanem a následkem toho hlad a žízeň; čtvrtou strastí jeho jest život bez konce, nesmrtelnost a s ní věčné utrpení.

12. Oinomaos byl vládce Pisy. Bylo mu věšćeno, že jej jeho zet zabije, proto slíboval dceru Hippodameiu tomu, kdo jej překoná v zápase vozem; ale každého nápadníka dostihl a probodl. Pelops podplatil vozataje Myrtila, aby mu neupevnil hřebův u kol. Tak Oinomaos spadnuv zabil se a Pelops získal za chof sličnou Hippodameiu a s ní vládu v Pise. — V Olympii byla též svatyně Pelopova poblíž oltáře Diova, střediska to slavností, kde se věšćilo.

13. Dárky bohyně z Kypru (Afrodity) míněna láska Poseidonova k Pelopovi.

14. Z nich byl Atreus a Thyestes.

15. Oltář Diův, o němž viz pozn. 12. na konci. Pelopovi se prý obětoval černý beran.

16. K písni aiolské (k básnictví melickému) čítaly se též epimikie (vítězné zpěvy), stejně jako hymny, paiany, dithyramby, hymenaioi, parthenia, epithalamia, skolia, prosodia.

17. Kronion, vrch Kronův, v Olympii severně od posvátného okrsku, zvaného Altis; byl na něm chrám Kronův.

18. Příkladní písni k šípům, střelám, oštěpům jest u Pindara obvyklé.

Olympijský vítězný zpěv 12.**Ergatelovi z Himery,**

zvítězivšímu dlouhým během ¹⁾ v Olympii.

Úvod.

Ergoteles pocházel vlastně z Knosu na ostrově Kretě, města to proslaveného kultem Diovým, druhdy sídla Minoova; avšak za bouří domácích byl z vlasti vypuzen a usadil se v Himeře na Sikeli. To bylo jeho štěstím; neúčastnit se té doby Kretští závodů hellenských a Ergoteles by nebyl mohl vyniknouti v nich, jak se mu z Himery podařilo. Proslul v běhu; jím dobyt

vítězství dvakrát v Delfách, jednou na Isthmu, též v Olympii a dvakrát v Nemei. Krátce před jeho vítězstvím dlouhým během v Olympii byla Himera a Akragas (r. 472) pomocí krále Hierona syrakusského osvobozena od tyrana Thrasydaia (viz úvod k vít. zp. olymp. 1.). Básník tedy, který právě té doby u Hierona v Syrakusách dlel, opěvává štěstí osvobozeného města i vítězovo. — Dle všeho byla píseň pěna v chrámu bohyně Tyche, jíž Ergoteles svůj věnec věnoval. — Vhodně označeno všeobecné působení bohyně Tyche, jež u Pindara jest jedna z Moir, bohyň osudu, dcer Diových, a jež měla v Sikeliu několik chrámů; rovněž nejistota budoucnosti. Původní jest přirovnání s nepovšimnutým kohoutem, jenž zůstává a bojuje stále na témže dvoře.

Obsah.

Bohyně štěstí, Tyche, chraň Himeru! Vždyť ty řídíš vše: běh lodí, boje i zřízení státní. Lidské naděje v tebe ovšem často jsou marny, a nikdo neví, co mu budoucnost přinese. Ale pohromy často mění se v štěstí (v. 1.—14.). Též tobě, Ergotele, pohroma, že jsi vypuzen byl ze staré vlasti, kde bys byl v zátiší býval zapomenut, byla k štěstí: našel jsi v svobodné Himerě novou vlast a dosáhl jsi slávy v mnohých závodech (v. 15.—22.).

Strofa.

1. Tebe vzývám, Tyche, jež k spáse jsi nám,
dcero Dia, ochránce svobody, mocnou Himeru chraň!
Vždyť jen ty let lodí v mořských hlubinách,
na pevnině válek bouř i národův sněm
5. řídíš mocí svojí! Však naděje lidské
v kvapném víru v nebes jas i v hloub temnou valí se
klamnou stavbou zámků větrných;

Antistrofa.

- od bohů však smrtelník bezpečnou zvěst
nikdy v žití nezvěděl, jaký mu kyne v budoucnu los,
10. lidský věhlas pak jest pro budoucnost slep.
Zhouba stihne lidi proti nadání jich,
radost měníc v trampoty. Bouřemi strastí
kdo však pronikli, ti v krátku hlubinu útrap svých
zaměnili s výší blahosti.

Epodos.

15. Tvoji též rychlosti sláva, jak když kohout
v dvoře jen bojuje, synu Filanorův, u krbu
v rodné vlasti byla by uvadla tobě jak list,
kdyby různice bouřlivá nebyla ti vzala knosský domov.
Slavně v Olympii jsa ověnčen teď,
20. dvakrát v Pythu, na Isthmu²⁾ též, chválíš si rád,
Ergotele, teplé lázně vlnadných nymf,³⁾
novou vlast v těch nivách maje.

Poznamenání.

1. V dlouhém běhu (dolichos) bylo zápasníkovi oběhnouti stadion několikrát sem a tam, obyčejně dvanáctkrát. Ježto stadion bylo dlouhé 112·27 m, byl to úkol nesnadný a mnohdy zápasník doběhnuv cíle klesl mrtev.

2. O závodech olympijských a pythijských viz poznámky: druhou k vít. zp. olymp. 1. a prvou k vít. zp. pyth. 1. Závody isthmijské, gymnické, jezdecké a později i musické odbyvány byly v posvátné smřčině Poseidonově na isthmu korinthském na jaře každého 2. a 4. roku olympiady na počest Poseidonovu. Odměnou byla palmová ratolest a věnec miříkový (dle Pindara), dříve snad věnec ze smrčí.

3. Na pravém břehu řeky Himery, ústící u města Himery do moře, byly slané teplé koupele zasvěcené Herakleovi, ježto prý mu je kdysi nymfy připravily. Když Himera od Karthagiňanů byla zničena, založena právě u těch koupelí osada zvaná Thermai.

Pythijský vítězný zpěv 1.

Hieronovi z Aitny,

vítězí vozem čtverospřežným v Pythu.

Úvod.

O Hieronovi, králi syrakusském, viz úvod k vít. zpěvu olymp. 1. v předu. Když r. 474 (tedy dva roky před vítězstvím opěvaným v zpěvu olymp. 1.) zvítězil Hieron čtverospřežím ve hrách pythijských,¹⁾ dal se hlasatelem provolati jako občan z Aitny, chtěje tak slávy dodatí městu jím právě založenému, jemuž dal zřízení dle vzoru dorského a v němž ustanovil vladařem syna svého Deinomena. — Pindar spojuje v tomto zpěvu pythijském oslavu vítěze a jeho rodu s oslavou nového města, jemuž přeje zdaru. Činí to na základě silných protiv, stavě proti sobě bezmeznou, násilnou moc v podobě obludy zpod sopky Aitny oheň soptící a krásnou, klidnou harmonii, která jak v hudbě, tak v klidném, zákony řízeném životě státním se jeví. K přání blaha připojuje též svá naučení a napomenutí Hieronovi. —

V písni jest úchvatné vyličení výbuchu sopky Aitny, jakéž událo se asi čtyři roky před tím, než město Aitna na jejím úpatí bylo založeno. Výbuch ten patrně byl Pindarovi podnětem k vyličení moci vše ničící, již jen sám Zeus může zkrotiti. Mohutně působí též na začátku opěvání neodolatelného kouzla, jakýmž působí hudba a zpěv. Překrásně nazvána sopka Aitna chůvou vloček sněžných, jež po celý rok chová a t. d. Vůbec obrazy a sentencemi oplývá tato píseň Pindarova, jako málokterá.

Obsah.

Zvuky zlaté lyry neodolatelnou mocí působí v mysl všech, počínajíc od choreutův a pěvečů; jimi uhasíná i zár blesku, orel Diův usíná, ba Ares mocný zanechav boje pokrývá jimi, i nebešfany všechny jímají špy zvuků řízené Apollonem a Mušami (v. 1.—20.). Avšak hrůzou plní toho, kdo jest Diův nepřítel, jako obra

Tyfona, jenž od Dia v propast zavržen jsa pod Aitnou a okolím jest zasypán. Proto z útrob sopky Aitny proudí žhavé přivaly a balvany do výše i do moře s obromným hukotem; onen netvor svíjeje se pod tíhou je síla k hrůze divákův i těch, kdož jen o těch hrůzách slyší (v. 21.—43.). Die, jenž jediný ovládáš horu, buď ochráncem stejnojmenného města Aitny, již Hieron na úpatí hory založil a jejíž občanem po vítězství v Pythu se provolati dal. Příznivý vítr na začátku plavby věští plavecům též šťastné skončení plavby: tak i vítězství Hieronovo jest šťastným znamením při založení města. Buď mu přízniv i ty, Foibe, jenž v Pythu vítězství dáváš! (v. 44.—60.). Vždyť od bohův vychází ke všemu podnět i zdar; já chtěje Hieronu k slávě pěti, doufám, že předstihnu v tom své soupeře. Kéž stejně jistě čas Hieronovi přinese štěstí a zbaví jej jeho choroby, kéž připomene mu všechny slavné boje, jimiž získal vládu i slávu, jako nikdo z Hellenův! I nyní za své nemoci, jak druhdy hadem uštknutý Filoktetes přispěl na žádost hrdinům k dobytí Troie, poskytl Hieron v boji vydatné pomoci Kumským, kteří dříve proti němu byli. Kéž jako Filoktetovi i jemu vzejde blahá budoucnost! (v. 61.—85.). Píseň tato budí též pěna k radosti syna Hieronova Deinomena, jemuž Hieron ve správu odevzdal Aitnu, založenou dle dorského zařízení Herakleově; ti od severu přišli na Peloponnesos do sousedství Tyndarovecův a vynikli statečností (v. 86.—100.). Kéž, Die, podaří se Hieronovi a Deinomenovi pod klidnou vládou spojit v Aitně osadníky dorské se syrakuskými svorností a kéž nepřátelé Karthaginští a Tyrhenští neodváží se již k boji pamatujíce, jak kruté je Hieron porazil, zjednav tím Velkému Řecku svobodu. O těch bojích zpěv ebei pěti vhod Hieronovi a jeho rodu, tak jako příjemný jest Atheňanům zpěv o Salamině a Spartanům o Plataích (v. 101.—120.). Než jest potřebí chváliti s mírou, abych nedošel hany od ostatních občanův šíraných závistí, byť tajenou. Avšak ty, Hierone, nedbej závisti, jdi za slávou, řidě právem a pravdou svůj lid! Každý tvůj čin, každé tvé slovo padá na velkou váhu, ježto jsi vladař mnohých a mnoho lidí tě posuzuje (v. 121.—133.). Přeješ-li si býti chválen, nesmíš ustati v štědrosti, ale hojně podporovati umění, nedada se odstrašiti od toho pletichami ziskuchtivých dvořanův; vždyť jediné pověst o nás po smrti zbývá. Tak laskavost Kroisova vždy bude velebena, za to krutý Falaris věčně bude stíhán zlou pověstí a nebude se o něm pěti při hostinách. První cenou jest štěstí ve všem, druhou slavná pověst; obě dohromady, získáno jsouce zásluhou — toť věnec nejkrasší! (v. 134.—150.).

Strofa 1.

1. Zlatá lyro, skvoste Apollonův a půvabných Mus,
jichž vlas temný viol je květ,
slyše libé zvuky tvé k slavnosti stoupá chor,
pěvci dbají tvého řízení,
5. kdy předěhrou rozchvěješ rychle soulad strun,
zvouc tak v rej a ve písni zvučivý proud.
Blesku žár, jenž z mraků plane výbojně,
hasíš svou mocí, a sám
orel Diův, sedící na jeho žezle²⁾
10. usíná oboje křídla bystrá svěsiv,

Antistrofa 1.

ptákův král, když kolem hlavy zahnuté mámivou hrou
rozleješ mu temný mrak snů,
sladkou víček závoru; ve spánek zkonejšen
zvedá, sklání hřbet svůj vlnivý

15. jsa v poutech tvých tonů. Ba Ares³⁾ mocný sám
nechav v dále bojovných oštěpů les
v srdci tvrdém bujným plesem okřívá,
nebeské vladaře⁴⁾ též
touhou plní zvuků tvých lahodné šipy
20. řízené Foibem a od Mus rásnorouchých.

Epodos 1.

- Ale kdo Diovu lásku ztratil, zaslechna hlas Mus
ustrne hrůzou, ať země chová jej či moře ta ohromná sláň,
ten též, v Tartaru⁵⁾ co hrůzném leží, bohův nepřítel,
sám stohlavý Tyfon,⁶⁾ jež v Kilikii kdys
25. slavná rokle kryla, však skalnatý nyní kumský břeh,
zde pak Sikeliie mu ryšavá nádra
pevně svírá; v tmách jej drží
mocný nebes sloup, tož Aitna, v ledovém náručí svém
jež chová po celý rok
  30. jako chůva vločky sněžné.

Strofa 2.

- Z útrob jejich proudy ohně čistého děsivé vrou;
za dne chrlí řežavý dým
k výši oblak, v nočních však temnotách zanáší
rudý plamen mocně šlehaje
35. zas balvany v hlubinu mořskou s hukotem,
jak by bouře duněla v jekotu zlém.
Netvor onen⁶⁾ proudy ohně ničivé
vysílá ke zkáze všem.
Hrůzno zřítí na vlastní oči ten zázrak,
  40. hrůzno i slyšeti od těch, kdož jej zřeli,

Antistrofa 2.

- kterak spoután v tmavolesé Aitny se útrobach chví,
uprostřed jak hranatých skal
ostré tesy bodají stlačený jeho hřbet. —
Kéž svou přízní daříš, Die, ty,
45. jenž ovládáš horu i kraje žírný lán,
město, jemuž v sousedství ku počtě tvé
zakladatel slavný tvoje jméno⁷⁾ dal,
v Pythu pak v závodních hrách
hlasatel je ohlásil otčinou reka,
50. vítěze perutným vozem, Hierona.

Epodos 2.

Vane-li počátkem plavby dobrý vítr lodníkům,
milou jim předzvěstí jest; neb tak jim září naděje, šťastný že též

konec plavby bude. Stejným právem možno souditi,
že při šťastné shodě zde okolností všech⁸⁾
55. Aitna zkvete oslavou věncův i koni bujnými,
v kvasech vždy jí znít budou jásavé písně.
Foibe lykijský,⁹⁾ jenž v Delu
také vládneš, u kastalských vlnek též prodléváš rád,
s mou prosbou v srdce si vlož
60. celý kraj ten s mužným lidem! —

Strofa 3.

Od bohův je každá vzpruha ke cnostem pro lidský rod,
jimi mudre, hrdina jest,
z úst se proudí výmluvnost. Chváliti touže pak
Hierona, chovám naději,
65. že nehodím nadarmo ruky rozmachem
oštěp s tváří kovovou¹⁰⁾ pomina cíl,
však že stihna dál své soky překonám.
Kéž by tak jistě též čas
stále k štěstí, k bohatství vedl jej proudu,
70. kéž by mu choroby trudy¹¹⁾ vlídně zahnal!

Antistrofa 3.

Může v pamět uvést jemu bouřlivých zápasů vír,
v které s myslí pevnou se hnál,
vůlí božskou s bratrem když získával slávu, čest,¹²⁾
jíž se nestkví nikdo z Hellenův,
75. ten nejkrasší bohatství vínek. Nyní pak
Filokteta¹³⁾ sleduje zářivý vzor
v boj se pustil. Neb jej škůdce, zpupný kdys,
puzen jsa nutností zlou,
o pomoc ždál pokorně. Přišli, jak zvěst dí,
80. přelavní reci, by z Lemnu vzali s sebou

Epodos 3.

bolestí sklaněho Poiantovce,¹³⁾ jenž měl slavný luk.
Přišel a vydobyl města Priamova, ukončil Danaův boj,
chorou nohou stoupaje, však určeno tak osudem.
Kéž zařídí všemocný bůh též v stejný zdar
85. Hieronu budoucnost, splně mu každé touhy sen!
Muso, nech, ať oslavím vítěznou čtyrspřež
vhod též synu Deinomenu;¹⁴⁾
vždyť má stejnou radost v duši z vítězství otcova syn.
Nuž srdce jímavý zpěv
90. v podar dejme králi Aitny!

Strofa 4.

Jemu Hieron to město založil, volnost mu dav,
jakou k blahu vytvořil bůh,
s právy, řádem Hylovým.¹⁵⁾ Vnukové Pamfila,¹⁵⁾
dorští Heraklovců potomci,
95. již pod vrchy Taygetu¹⁶⁾ mají sídla svá,
chtějí v Aigimiových¹⁵⁾ zákonech vždy
stát svůj věsti. Šťastně vzali Amykly,¹⁷⁾
od Pindu táhnouce v jih
Tyndaroců¹⁸⁾ na bílých ořích se stali
100. sousedy ctnými. Jim sláva v boji zkvetla.

Antistrofa 4.

Die, štědrý dárcce dobra, dopuť, ať po právu zvěst
hlásá, kterak s knížaty lid
u vln řeky Ameny¹⁹⁾ spojuje v blahu mír!
Můžeť vladař tvojí pomocí,
105. an prospěšně synovi radí, vésti lid
ke svornosti lačné.²⁰⁾ Rač, Kronovče, dát,
v své by vlasti klidně zůstal Foiničan,²¹⁾
stejně by válečný hluk
boje lačných Tyrhenův umkl zcela
110. v zpomínce, u Kum jak zpupnost jejich sklána,

Epodos 4.

Syrakus vládce jak krutou pohromu jim připravil,
metaje do proudů mořských s lodí rychlých výkvěty mládeže jich,
Helladě²²⁾ tak zlomiv pouta poroby. — Vděk Athenských
jest odměnou, slavím-li salaminský boj,
115. Spartě vhod zas opěvám bitvu, již viděl Kithairon²³⁾ —
v obou slavně křivý luk Peršanův zlomen;²⁴⁾
na Himery břehu šumném²⁵⁾
chci zas synům Deinomena zapěti k oslavě zpěv,
vždyť tamo nepřátel dav
120. klesl před jich statečností.

Strofa 5.

Vzdáš-li chválu s mírou, sepjav ve stručném souladu slov
věcí velký soubor, tu lid
méně haní tebe; vždyť přesycen je-li duch,
chabne, vše chtě rychle slyšeti,
125. a při chvále předností cizích nejvíce
trpí mysl mužův, byť potají jen.
Přec však — lepší závist nežli útrpnost —
za slávou dál jdi a řiď

130. lid svůj statný kormidlem práva, svůj jazyk
okovej perlíkem pravdy v dílně ducha!

Antistrofa 5.

Malý ústup od těch zásad, ty-li jej učiníš, vždy
mnoho váží. Mnohých tys pán,
mnoho svědků činů tvých dobrých i zlých tu jest.
V ušlechtilé snaze trvaje,
135. když přeješ si slyšeti chvály sladký hlas,
úzkostlivě nešetří pokladů svých;
spíš jak kormidelník napní plachtovní
ve větrů mohutný proud.
Pletichami zjištnými nedej se másti;
140. jediné pověst, jež po smrti zde zbývá,

Epodos 5.

celého života skutky hlásá jasně dějinám,
básníkům podává látku. Laskavosti Kroisovy²⁶⁾ nezajde zář,
za to všude hrůznou pověstí je stíhán Falaris,²⁶⁾
jenž v býku kdys ukrutně lidi spaloval;
146. nikdy loutna nepřijme v družný jej jásot hostiny,
při níž znějí lahodné nápěvy chlapcův. —
Ve všem zdar — toť první z odměn;
slavná pověst druhá cena; obé-li postihne muž
a získá zásluhou svou,
150. pak má věnec nevadnoucí!

Poznamenání.

1. Pythijské závody, vedle olympijských nejproslulejší, konány byly k počtu Apollonově ke konci každého třetího roku olympiady na rovině krisské na úpatí Parnasu (s pramenem kastalským) blíž Delf, jichž starší jméno bylo Pytho. Apollon prý je založil zabiv tam draka Pythona. Původně byly to závody musické, pak i gymnické a jízdné. Odměnou byl věnec vavřínový.

2. Orel byl pták Diovi zasvěcený. — Zde snad měl básník na zřeteli určité umělecké dílo, kde Zeus vyobrazen byl s orlem na žezle — snad sochu Feidiovu. Se skutečností ovšem popis se neshoduje; orel při spánku křídla nevěsí a nepo-
hybuje vlnivě zády při dýchání.

3. Arés, bůh bouřlivé války.

4. Mínění jsou bohové olympští.

5. Tartaros bylo sídlo hrůzy v podsvětí, tak hluboko pod Hadem, jak vysoko je nebe nad zemí. Tam byli držáni odsouzení Titanové a jiní zatracenci. Později Tartaros tolik jako podsvětí vůbec.

6. Tyfon, syn Tartarův a Gaiin, stohlavý obr oheň sršící s hlasem hromovým; chtěl Diovi vládu vyrvat, ale byl od něho svržen do Tartaru. Jest to zosobnění ohně sopkami z podzemí vyrážejícího a žhavých, vše umořujících větrů. Dle Homera ležel v Kilikii (v slavné roklí), dle Pindara jest zaspán pod sopkou Aitnou a rozložen až k břehům kumským.

7. Zeus měl též přijímá Aitnaios.

8. Založení Aitny a pythijské vítězství Hieronovo padlo v týž čas — shoda šťastných okolností.

9. Foibos sluje lykijský, ježto měl v Lykii v městě Pataře svatyni a věštírnu; ostatně lykeios značí světlý, zářný. — Středem kultu Apollonova ovšem byl ostrov Delos, rodiště Apollonovo. — Kastalské vlny — viz pozn. 1.

10. Oštěpem s tváří kovovou jest míněna píseň; viz pozn. 18. k olymp. zp. 1. Kovová tvář má značiti vítězství, ježto Pindar doufá, že písní svou překoná soky při opěvání Hierona, a sice právě tím, že postaví pravdivá, vážná naučení proti lichocení.

11. Hieron trpěl vleklou chorobou, snad ledvin. Toto utrpení právě v té době, kdy Kumští, kteří před tím asi nechovali se k němu přátelsky, nuceni byli ho žádati o pomoc proti Tyrrensům, dává básníkovi příležitost srovnati Hierona s Filoktetem. Viz pozn. 13.

12. O bojích Gelona, Hierona a ostatních synů Deinomena staršího viz v úvodě k olymp. zp. 1.

13. Filoktetes, syn Poiantův (Poiantovec), zapáliv hranici Herakleovu obdržel odměnou jeho luk nikdy nechybující. — Na výpravě proti Troji uštknut byv hadem a v bolestech nářky znepokojuje voj byl zanechán zrádně na Lemnu; ale v desátém roce války slavně byl k Troji dopraven, aby lukem svým přispěl k dobytí Troie, kteráž dle věštby bez jeho luku padnouti nemohla.

14. Deinomenes, syn Hieronův; viz úvod.

15. Řád Hylův — dle Hylla, syna Herakleova; Hyllos jest mythickým zakladatelem dorských států na Peloponnesu. Odtamtud přišla část nových osadníků do Aitny. — Pamfilos, syn dorského krále Aigimia, byl spoluzakladatelem dorských zřízení státních.

16. Taygetos, pohoří mezi Lakonií a Messenií; pod ním sídlili Sparťané.

17. Herakleovci vytáhli z Doridy od pohoří Pindu do Peloponnesu, dobyli města Amyklai při řece Eurotu blíž Sparty a okolního kraje se zmocnili.

18. Tyndarovei jsou Kastor a Polydeukes, známí synové Lediny a bratři Helleny a Klytaimnistry. Původně snad byli staropeloponneské božství světla. Dorové přišedše přijali je za heroy a vzdávána jim božská pocta. Měli sídlo a svatyni v Therapně blíž Amyklai. Pokládáni byli za ochránce závodů (tedy i závodů jízdného, odtud: na bílých ořích), lodí a pohostinství.

19. Řeka Aména u města Aitny.

20. Svornost v Aitně zjednatí bylo dosti nesnadno, byliť osadníci částečně z Peloponnesu, částečně ze Syrakus.

21. Poiničanem mínění Karthaginští; tyto jakož i Tyrreny přemohl slavně Hieron (viz úvod).

22. Hellas zde znamená Velké Řecko (Graecia Magna).

23. Bitva, již viděl Kithairon, jest bitva u Platai pod pohořím Kithaironským, v které Sparťan Pausanias měl velení.

24. Křivý luk Peršanův zlomen, tolik jako: Peršané byli přemoženi.

25. U Salaminy a u Platai poražen byl Xerxes, u Himery Karthaginští, kteří byli získáni též od Xerxa proti Syrakuským, aby nemohli přispěti Atheňanům a Sparťanům pomoci, na kterou tyto spoléhali.

26. Kroisos, král lydský, znám jest svým bohatstvím, štědrostí a laskavostí všeobecně. — Falaris, kníže akragantský (570—554 př. Kr.), byl ukrutník; od Atheňana Perilla dal si zhotoviti kovového býka, v němž spaloval živé lidi, jichž smrtelný řev podobal se pak býčímu.